

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЛОДЗЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ВІТАУТАСА МАГНУСА
РУСЕНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АНГЕЛА КИНЧЕВА
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВОЛА ЙОЗЕФА ШАФАРИКА
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ЦЕНТР МЕДІАЦІЇ
ТРНАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ ЛОТАРИНГІЇ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АСОЦІАЦІЯ ФАХІВЦІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
УНІВЕРСИТЕТ МАТЕЯ БЕЛА
МОЛДОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРАВНИЧИЙ ЦИТ
ЦЕНТР УКРАЇНСЬКО-ЄВРОПЕЙСЬКОГО НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

VIII Міжнародний правничий форум

**ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ПУБЛІЧНЕ
ВРЯДУВАННЯ**

(до 150-річчя заснування Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича)

30 травня 2025 року

Львів – Торунь
Liha-Pres
2025

*Рекомендовано до друку Вченою радою
юридичного факультету Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
протокол № 13 від 22.05.2025 р.*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Білокурський Руслан – д.е.н., професор, ректор Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.

Вдовічен Віталій – д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.

Лученко Дмитро – д.ю.н., професор, проректор із наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Україна.

Серебрянський Дмитро – к.е.н., доцент, виконувач обов'язків ректора Державного податкового університету, Україна.

Коломосць Тетяна – д.ю.н., професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України, декан юридичного факультету Запорізького національного університету, Україна.

Вацко Адриан – доктор філософії, декан юридичного факультету Університету Матея Бела, Словаччина.

Паліонієне Нерінга – доктор наук, декан юридичного факультету Університету Вітовта Великого, Литва.

Баш Сергій – д.ю.н., професор, декан юридичного факультету Молдовського державного університету, Молдова.

Пасвенскене Аушріне – доктор наук, доцент кафедри приватного права, заступник декана юридичного факультету Університету Вітовта Великого, Литва.

Ольшовська Андреа – доктор філософії, професор, заступник декана юридичного факультету з міжнародних зв'язків Трнавського університету, Словаччина.

Флорчак Ізабела – доктор філософії, заступник декана з питань міжнародного співробітництва та проєктів факультету права та адміністрації Лодзького університету, Польща.

Крункова Альона – доктор наук, заступник декана юридичного факультету Університету імені Павола Йозефа Шафарика, Словаччина.

Москалі Біолета – доктор філософії, Університет Лотарингії, Франція.

Пономаренко Юрій – д.ю.н., доцент, завідувач кафедри кримінального права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, голова ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права», член робочої групи з питань розвитку кримінального права Комісії з питань правової реформи при Президентові України, Україна.

Колпаков Валерій – д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету, Україна.

Коларов Емануїл – д.ю.н., доцент кафедри адміністративного права та процедур, адвокат, завідувач кафедри публічного права Русенського університету імені Ангела Кинчева, Болгарія.

Діхтієвський Петро – д.ю.н., професор, академік Національної академії наук вищої освіти України, завідувач кафедри адміністративного права та процесу Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Україна.

Кобилецький Микола – д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративного та фінансового права юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, Україна.

Коваль Микола – к.ю.н., професор кафедри адміністративного права, процесу та митної безпеки Державного податкового університету, Україна.

Жаровська Галина – д.ю.н., доцент, завідувач кафедри кримінального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.

Гаврилюк Руслана – д.ю.н., професор, завідувач кафедри публічного права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.

Ковбас Ігор – д.ю.н., доцент кафедри публічного права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.

Ющик Олена – к.ю.н., доцент кафедри кримінального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.

Білокурська Олена – к.ю.н., доцент кафедри публічного права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.

Бабін Ігор – к.ю.н., доцент кафедри публічного права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.

Крайній Павло – к.ю.н., доцент кафедри публічного права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.

Віхляєв Михайло – д.ю.н., професор, директор Центру українсько-європейського наукового співробітництва, Україна.

П 68 **Права людини та публічне врядування:** матеріали VIII Міжнародного правничого форуму, м. Чернівці, 30 травня 2025 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. – 456 с.

ISBN 978-966-397-501-6

УДК 342.7+351(062.552)

ISBN 978-966-397-501-6

©Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2025
© Українсько-польське наукове видавництво «Liha-Pres», 2025

Інтеграція онлайн-медіації в судову систему України: концепція обов'язкової досудової фази	
Ільков Василь Васильович	167
До питання щодо виконання судових рішень адміністративних судів	
Ковбас І. В., Коваль М. В.	170
Роль інституту присяжних у захисті прав і свобод людини	
Косиця Ольга Олексіївна	175
Професійна діяльність суддів у Державі Ізраїль: адміністративно-правовий аспект	
Крайній Павло Іванович	179
Суд як суб'єкт господарських процесуальних правовідносин. Склад суду. Підстави для відводу суддів, які додаються до позовної заяви	
Кулікова Анастасія Миколаївна	183
Захист персональних даних дитини у цифровому середовищі: аналіз практики Європейського суду з прав людини	
Лабик Анастасія Русланівна	187
Судовий розсуд як ключовий елемент незалежності судової влади в Європейському Союзі	
Лукашевич Сергій Миколайович	191
Щодо проблеми стандарту доказування у справах про застосування санкцій	
Опанашук Максим Юрійович	194
Штучний інтелект у судовому процесі: виклики для права на справедливий суд	
Похиленко Ірина Сергіївна	198
Судові юридичні гарантії прав людини як основа їх реалізації	
Процюк Ігор Валерійович	202
Практикоорієнтованість наукових досліджень та стажування в правничих шкалах	
Смерницький Дем'ян Вікторович, Тригубенко Марина Володимирівна	207
Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану: проблемні питання	
Стратій Олексій Васильович	210
Щодо права на захист від мобінгу у трудових відносинах	
Тихонюк Ольга Володимирівна	213
Від адмінправопорушника до потерпілого: захист прав гравців у незаконні азартні ігри	
Топорецька Зоряна Миколаївна	217
Судова дискреція та відповідальність судді: дві справи ЄСПЛ	
Туляков Вячеслав Олексійович	220

економічну безпеку, життя та здоров'я гравців в азартні ігри і його оточення.

Таким чином участь у незаконних азартних іграх має визнаватись адміністративним правопорушенням лише в умовах, коли гральний бізнес в державі заборонено. В умовах дозволу грального бізнесу слід скасувати адміністративну відповідальність гравця за участь в незаконних азартних іграх. При цьому, гравець в незаконні азартні ігри має визнаватись потерпілим від злочину, передбаченого в ст. 203-2 КК України.

Література:

1. Судова статистика. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvitnist_21.
2. Погорецький М. А., Топорецька З. М. Розслідування зайняття гральним бізнесом: процесуальні й криміналістичні засади: монографія. К.: Алерта, 2015. 250 с.
3. Топорецька З. М. Гральний бізнес як один з основних видів діяльності організованих злочинних угруповань. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С.134-141.
4. Погорецький М. А., Топорецька З. М. Використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності на початковому етапі досудового розслідування зайняття гральним бізнесом. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2013. № 3. С. 215-225.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-58>

СУДОВА ДИСКРЕЦІЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІ: ДВІ СПРАВИ ЄСПЛ

Туляков Вячеслав Олексійович

<https://orcid.org/0000-0002-2716-7244>

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент Національної академії правових наук України,

заслужений діяч науки і техніки України

професор кафедри кримінального права,

Національний університет «Одеська юридична академія»

м. Одеса, Україна

Цієї весни у справі "Істоміна проти України" Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) розглянув питання застосування застави як запобіжного заходу. Суд підкреслив, що застава має превентивний, а не

каральний характер, і повинна встановлюватися з урахуванням фінансових можливостей обвинуваченого. Пані Істоміна скаржилася на надмірний розмір застави, який фактично унеможливив її звільнення з-під варти, що було визнано порушенням ст. 5 Конвенції про захист прав людини.

Ця справа ілюструє проблему співвідношення судової дискреції та зловживання судовою владою через невідповідне застосування запобіжних заходів без належного врахування індивідуальних обставин та майнового стану обвинуваченого. Відомо, що у контексті можливого притягнення судді до відповідальності необхідно розмежовувати процесуальні порушення та злочинні дії. Невідповідне застосування застави саме по собі не утворює складу злочину, проте систематичні та умисні порушення, що призводять до істотної шкоди правам обвинуваченого, можуть бути підставою для кримінальної відповідальності. Ключовими елементами тут є наявність умислу та визначення спричиненої шкоди як "істотної" у розумінні кримінального закону. Напомню також особливу думку суддів Юдківської та Лемменса по справі Бочан проти України (№ 2): "Слід підкреслити, що принципи *res judicata* (остаточність судового рішення) та правової визначеності, ..., не можуть бути невинувато порушені ... У цьому контексті ми наголошуємо, що Конвенція повинна тлумачитися як така, що гарантує права, які є практичними та ефективними. Підкреслення, як принципу, незмінності внутрішніх рішень, визнаних цим Судом такими, що порушують Конвенцію, могло б означати позбавлення рішень Суду значної частини їх реального впливу, роблячи страсбурзький засіб правового захисту ілюзорним." [2] У наведеній цитаті розкривається фундаментальна проблема балансу між принципами *res judicata* (остаточності судового рішення) та необхідністю виправлення судових помилок, особливо тих, що призводять до порушення прав людини.

У контексті справи "Істоміна проти України" ця теза має особливе значення, оскільки демонструє, що формальне дотримання принципу правової визначеності не може бути виправданням для збереження несправедливих чи незаконних рішень. Якщо суддя, усвідомлюючи невідповідність свого рішення стандартам ЄСПЛ (як у випадку з непропорційним застосуванням застави у справі Істоміна), відмовляється від його перегляду, посилаючись лише на принцип *res judicata*, це потенційно може бути розцінено як зловживання владою. Особливо коли національне законодавство передбачає механізми для такого перегляду.

Якщо законодавство та судова система не забезпечує механізмів для виправлення порушень, визнаних ЄСПЛ, це підриває ефективність захисту прав людини і може свідчити про системні проблеми. У таких випадках може постати питання не лише про індивідуальну

відповідальність окремого судді, але й про відповідальність держави за невиконання своїх зобов'язань за Конвенцією. Принципово важливим є те, що процедурний формалізм не повинен перешкоджати досягненню справедливості. При цьому важливо зберігати баланс між відповідальністю суддів та гарантіями їхньої незалежності.

У зв'язку з цим осередимось на нещодавньому рішенні ЄСПЛ у справі «Бедеску та інші проти Румунії» У рішенні (ЄСПЛ) у справі "Бедеску та інші проти Румунії" розглядалося важливе питання: чи відповідає кримінальне переслідування суддів за зловживання службовим становищем принципу юридичної визначеності, закріпленому в статті 7 Європейської конвенції з прав людини.

ЄСПЛ підтвердив, що кримінальне законодавство Румунії, на підставі якого заявників-професійних суддів було засуджено за зловживання службовим становищем, відповідало вимогам передбачуваності та доступності. Суд відзначив, що наступні редакції законів, що криміналізують зловживання владою визначали правопорушення як бездіяльність або неналежне виконання посадовою особою своїх обов'язків, що спричиняє шкоду чи порушення прав третіх осіб. Попри те, що ці формулювання були загальними, ЄСПЛ підкреслив: вимога юридичної точності не виключає використання загальних термінів у кримінальному праві. Роль судів – конкретизувати їх у межах тлумачення, з урахуванням змін у правозастосовній практиці.

Щодо вимоги передбачуваності закону, ЄСПЛ зазначив, що з національної судової практики, представленої в матеріалах справи, чітко випливало, що судді не можуть нести кримінальну відповідальність за зловживання службовим становищем через обґрунтування судового рішення, навіть якщо воно є помилковим. Судді можуть нести кримінальну відповідальність лише у випадках, коли вони виконували свої обов'язки недобросовісно. Для встановлення зловживання службовим становищем необхідно було розрізняти ситуації, коли справа вирішувалася добросовісно, і ситуації, коли суддя навмисно та недобросовісно спотворював правову норму, спрямовуючи процес до результату, що суперечить закону. Поведінка заявників відповідала кваліфікації: умисне спотворення, зловживання правом та вихід за межі судової дискреції.

Національні суди встановили, що дії заявників не можна розглядати лише як помилкове тлумачення чи недосконале судове рішення. Заявників притягнули до відповідальності не за зміст рішення, а за попередню умисну поведінку, що включала: свідому розробку юридичної конструкції для досягнення неправомірного результату; спотворення фактів справи з метою маніпуляції принципом *ne bis in idem*; зловживання процесуальними повноваженнями для досягнення визначеного результату.

ЄСПЛ особливо відзначив, що заявники були суддями, які спеціалізувалися на кримінальному праві та мали кілька років стажу в судовій системі. З огляду на їхній статус та досвід, було цілком розумно очікувати, що вони діятимуть з великою обережністю та особливою увагою оцінюватимуть ризики, пов'язані з виконанням своїх обов'язків.

Румунська правова система на той час містила чіткі та переконливі вказівки, з яких випливало, що дія судді, який свідомо виносить шкідливе судове рішення з порушенням закону, може становити правопорушення, не підриваючи при цьому незалежність судової влади, гарантовану Конституцією та міжнародними актами. Відповідно, у заявників не повинно було виникати сумнівів щодо наслідків, яких вони могли зазнати, виносячи відповідне рішення.

ЄСПЛ далі зазначив, що національні суди одностайно визнали, що суддя є державним службовцем у значенні статті 175 нового Кримінального кодексу, і що він може бути виконавцем злочину зловживання службовим становищем. Вони також встановили, посилаючись на відповідну судову практику, що існує загальне правило, згідно з яким винесення судового рішення не може стати підставою для кримінального переслідування судді, який є незалежним і чий рішення можуть бути переглянуті лише шляхом використання доступних засобів правового захисту. Суддя може нести кримінальну відповідальність лише за дотримання певних умов, встановлених судовою практикою. Тобто була проведена межа між незалежністю судді, який підпорядковується лише закону, та випадками навмисного зловживання своїм становищем всупереч нормам права. Відповідальність можлива у випадках, коли суддя діяв недобросовісно, навмисно викривлюючи правову норму, щоб досягти неправомірного результату. Саме такий підхід до тлумачення "зловживання службовим становищем" відповідає вимогам передбачуваності, оскільки у національній практиці чітко розмежовано дії, вчинені добросовісно, в рамках судового розсуду та дії, що свідомо суперечать закону, тобто навмисні та неправомірні.

В результаті ЄСПЛ наголосив наступне:

1. Юридична визначеність у матеріальному кримінальному праві не виключає використання загальних понять, які отримують зміст через судову практику та телеологічне тлумачення.

2. Кримінальне переслідування суддів можливе, коли йдеться не про судову помилку в контексті судової дискреції, а про умисне порушення норм права із використанням судової посади

3. Незалежність суддів не є абсолютною, особливо якщо вони порушують закон свідомо, упереджено і з неправомірною метою.

Це рішення встановлює баланс між судовим імунітетом, необхідним для незалежного здійснення правосуддя, та відповідальністю за умисні зловживання.

Залишилося питання відповідальності за упередженість при призначенні покарання, але це тій самий контекст інтуїтивного кримінального правосуддя, який потребує додаткового висвітлення та аналізу. Пам'ятаєте ст.43 КК 1960 р. "При призначенні покарання суд, керуючись соціалістичною правосвідомістю, враховує характер і ступінь суспільної небезпечності вчиненого злочину, особу винного і обставини справи, що пом'якшують і обтяжують відповідальність"[4] . Так ось, у 1992 році термін "соціалістична" із тексту було викреслено, у 2001 році норма втратила силу, але ще 9 років судді України керувались лише власною "правосвідомістю" при призначенні покарання. У новому КК 2001 року із ст. 65 концепт правосвідомості було на всяк випадок виключено. У проекті КК це теж було винесено за межі нормативної визначеності [5]

Але питання залишились... І справа Бадеску є реальним підтвердженням цьому.

Література:

1. ЄСПЛ, «Істоміна проти України» (Application no. 23312/15) 13/01/2022 URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr/?i=001-214760> (дата звернення 30.04.2025)

2. ЄСПЛ, «Бочан проти України» (№ 2) (Application no. 22251/08) 05/02/2015 – URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-152331>) (дата звернення 30.04.2025)

3. ЄСПЛ, BĂDESCU ET AUTRES c. ROUMANIE (Requête no 22198/18 et deux autres – voir liste en annexe) 15/04/2025 <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-242677> (дата звернення 30.04.2025)

4. Кримінальний кодекс України, 1960 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05#Text> (дата звернення 30.04.2025)

5. Проект Кримінального кодексу України. URL: https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/04/03/00-kontrolnyj-projekt-kk-02-04-2025.pdf?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMATAAR5fBqWa4SoFOLbEaHTqSfmBIaQaDvIIUfOjovU6FR-JVuAhz-_fs2zYU1MSCA_aem_4gib5J-5nQ9Op8FAGHaNeQ (дата звернення 30.04.2025)